

מפתח הענינים

פתיחתא דרות רבה

- א. אוי לדור השופט את שופטיו.
- ב. רעב בא לעולם — בעוון רמיה ואי שמיעת תוכחה. ריבוי הנבואה והנביאים בימי אליהו.
- ג. סיבת הרעב — בימי שפוט השופטים. פעולות הקב"ה — זכים וישרים. מאריך אף לרשעים. יסורים של ישראל — צירוף וזיכוך מעוונות.
- ד. כנ"ל. יסורים והסתרת פנים לישראל, כדי לצרפם ולזככם.
- ה. בכח שופטיו ומנהיגי ישראל לעמוד בפרץ ולבטל גזירות מישראל. משה עמד בפרץ ומסר נפשו עבור ישראל. הרעב בימי השופטים — באשמת השופטים שברחו ולא בקשו על העם.
- ו. עונשו של אלימלך. בריחתו מן הארץ ועזיבת העם בעת צרה. קבלת תוכחה מונעת מגיפה וצרה. אחריות גדולי ישראל בתוכחה ותפילה על העם.
- ז. "ויהי" לשון צרה — "והיה" לשון שמחה.

פרשה א

- א. "שפוט השופטים". דור ששפט את שופטיו. שופטים ששפטו יחדיו.
- ב. אוי לדור ששופטיו ומשפטיו מקולקלים. גנותו של המעוות דין, והרעות הנגרמות בעטיו. גנותו של המרמה במדה ומשקל והרעות הנגרמות בעטיו.
- ג. ממונו של אדם — כפי הנהגתו. החוטא בממונו — לוקה בו, והנותן בעין יפה מתברך.
- ד. סיבת עונשו של אלימלך. עזיבתו את עמו בעת צרה. עשרה שני רעבון באו לעולם. סוגי הרעבון שהיו בעולם.

- ה. הליכת אלימלך לשדה מואב.
חביבות העולים לארץ ישראל, וקלון היוצאים ממנה.
מגורי אלימלך ב"שדה מואב"
אשתו ובניו, כטפלים אליו במעשה הירידה.

פרשה ב

- א. רמזי שמות בספר דברי הימים.
רחב, מעשיה עם המרגלים, וצאצאיה הנביאים.
- ב. כנ"ל.
דוד ושלמה, מעשיהם וצדקתם.
- ג. כנ"ל.
משה רבינו מעשיו וצדקתו.
צדיקים, מעשיהם ונשמתם.
- ד. כנ"ל.
אלימלך ובניו, מעשיהם עוונותיהם ועונשם.
- ה. שמותיו של אדם – כתכונותיו ומאורעותיו.
שמותם של אלימלך, נעמי, מחלון וכליון, מורה על תכונותיהם ומאורעותיהם.
זכה אפרים שחשוכי וגדולי ישראל יקראו על שמו "אפרתי".
- ו. מגוריו של אלימלך ובניו במואב.
נידודיו מעיר לעיר ומכרך לכרך.
- ז. "איש נעמי".
האיש אחראי למעשי אשתו.
אין איש מת אלא לאשתו, ואין אשה מתה אלא לבעלה.
- ח. כנ"ל.
האשה מודאגת ביותר ממיתת בעלה.
אשתו של אדם – גדולתו ועיקר ביתו.
במיתת הבעל נעשית האשה כשירים.
- ט. נשואי מחלון וכליון עם בנות מואב.
עברו על איסור בעילת נכרית.
שמותיהם של "רות וערפה" כפי תכונותיהם ומאורעותיהם.
מצאצאיו של עגלון מלך מואב היו.
- י. מרחמי ה' על בריותיו, לוקה החוטא תחילה בביתו וממונו.
אין בעל הרחמים פוגע בנפשות תחילה.
בפטירת הבנים נעשתה נעמי כשירי שיריים.
- יא. שמיעת רות על "כי פקד ה' את עמו".
מרוכלים המחזירים בעירות שמעה זאת.

מפתח הענינים

אימתי נפקדים ישראל בזכות שהם "עמו", ואימתי נפקדים "בעבור שמו הגדול".

יב. יציאת רות וכלותיה משדי מואב.

יציאת צדיק מן המקום עושה רושם.

בדרכם לארץ הלכו גם ביו"ט.

מרוב עוני הלכו יחפות.

עסקו בדרך בהלכות גרים.

יג. אין אב לגוי.

יד. עיקרה של מגילות רות – חסד.

ברכת נעמי לכלותיה על החסד שעשו עמה.

החסד שעשו רות וערפה עם המתים והחיים.

לא נכתבה מגילת רות אלא ללמדך שכרם הטוב של גומלי חסדים.

טו. דברי נעמי לכלותיה.

נזרקה נבואה מפיה שתזכה רות לזרע כשלמה המלך.

אין קורת רוח לאשה אלא בבית בעלה.

אין אדם מיבם אשת אחיו שלא היה בעולמו.

טז. כנ"ל.

דיני קבלת גרים למדים מדבריה של נעמי.

לעולם יהא אדם דוחה בשמאל ומקרב בימין.

יז. עוד מדברי נעמי אל כלותיה.

רחוקים סיכוייה ללדת בנים שיוכלו להתייבם.

תלתה בהם סיבת חרון אף ה' בה.

יח. תקותו של משה ותלונותו על ישראל – רמוזים בדבריה של נעמי.

יט. מכת דבר שלטה בעוזבי הארץ.

כל מקום שנאמר יד ה' מכת דבר היא.

עונשם של דור המדבר בדבר – מדה כנגד מדה.

כ. הליכתן בדרך של נעמי וכלותיה.

תשש כוחן כשהיו מהלכות ובוכות.

שיעור הדרך שהלכה ערפה עם נעמי, ושכרה על כך.

קלונה של ערפה בעזבה את חמותה.

כא. נשיקת ערפה לחמותה.

כל הנשיקות תיפלות – חוץ משלשה.

כב. מענה רות לחמותה.

דעתה ורצונה להתגייר בכל אופן.

קבלה עליה כל המצות גדרים וסייגים של ישראל.

כג. כנ"ל.

קיבלה רות עליה עבודת ה', וביטול עבודת כוכבים.

כד. כנ"ל.

קיבלה עליה אזהרת המצוות ועונשיהן.
סיגול מצוות ומעש"ט הוא רק בעולם הזה.

פרשה ג

א. אין סיגול זכויות ותיקון הנפש אלא בעולם הזה.
בעולם הבא – עולם הגמול הכל לפי זיכוך מעשיו בעולם הזה מבלי אפשרות לשנות.
עליונים למטה ותחתונים למעלה.

ב. כנ"ל.

דרשות על הכתוב "כי לכלב החי הוא טוב מן האריה המת".

ג. כנ"ל.

דרשות על הכתוב "מעוות לא יוכל לתקון וחסרון לא יוכל להמנות".

ד. כנ"ל.

אין קיבול שכר מצוות אלא לעולם הבא, ועל מנת כן נתגיירה רות.

ה. חביבים גרים לפני המקום.

ו. ביאת נעמי ורות לבית לחם.

סיבת "ותהום כל העיר" בביאתם.
תמיהת כל רואיהם, וצדקת הדין של נעמי.

ז. דברי נעמי בהצדקת הדין.

פרשה ד

א. בשיבת רות נתחדשה ונקבעה ההלכה "עמוני ולא עמונית מואבי ולא מואבית".

ב. סתם קציר שעורים הנאמר בכתוב – קציר העומר.

ביאת נעמי ורות בעת הקציר, ושהייתה עד כלות הקציר.

ג. שבחו וקרבתו של בועז.

משמעותו של "גבור חיל".

צדיקים שמם קודם להם.

ד. לקיטת השבלים בשדה ע"י רות.

שנותיה של רות בעת נישואיהם לבועז.

צניעותה ויפיה של רות.

ליקטה מחלק הראוי ליפול בחלקה.

ה. דברים שתקנו בית דין של מטה, והסכימו עליהם בית דין של מעלה.

שאלת שלום.

מגילת אסתר ומצוותיה.

תרומות ומעשרות בבית שני.

מפתח הענינים

ויש אומרים אף חרמו של יהושע ביריחו.

- ו. **נערינו של בועז — ושיחתו עמהם אודות רות.**
על כמה אנשים צריכם למנות פקיד ומנהל.
מעשיה הטובים וצניעותה של רות בעת לקיטת השבלים.
- ז. **משבחה של רות בלקיטת השבלים.**
- ח. **ציונים ואזהרות ודברי עידוד השמיע בועז לרות.**
- ט. **הסנהדרין משולים לעיניים.**
הצדיקים קרויין כלים.

פרשה ה

- א. **זכתה רות ויצאה ממנה דוד המלך ששאב וניסך מים לה'.**
מלחמת דוד וגבוריו בפלשתים, ושאלותיו מפי הסנהדרין.
- ב. **דברי נבואה נצנצו בדברי רות אל בועז.**
- ג. **בחסד שעשתה רות עם חמותה, זכתה להתגייר ולבא בקהל ה'.**
- ד. **בזכות צדקה וגמ"ח זוכים לחסות תחת צל כנפי השכינה.**
- ה. **גודל שכרה של רות שזכתה להיות כאחת האמהות.**
שלש מקראות בהם נקראת האות "לה" רפויה — ומשמעותה "לא".
- ו. **החסד שעשה בועז עם רות, כלימוד לדורות, ורמזים למלכי בית דוד.**
אירועי מלכי בית דוד ומלך המשיח נרמזו בדברי בועז לרות.
מעשי החסד הנלמדים לדורות מבוועז.
אדם עושה מצוה — אליהו כותבה, ומלך המשיח והקב"ה חותמים עליה.
- ז. **צדקה בדרך כבוד עשה בועז עם רות.**
מדרכם של חסידי חז"ל לפרנס עניים בדרך כבוד.
- ח. **גבורתה וזריזותה של רות למצוות.**
מרוב חשקה וחפצה לעשות חסד עם חמותה נשאה על כתפיה משאות כבדים.
- ט. **יותר מה שבעל הבית עושה עם העני, העני עושה עם בעה"ב.**
הברכה שמתברכין נותני צדקה.
- י. **מענה נעמי לדברי רות.**
הודיה להשי"ת על חסדו עם החיים והמתים.
גודל כוחה של צדקה, שגדול הדור נעשה טפל לעושה צדקה.
- יא. **דבקותה של רות בנערות בועז.**
טעותה של רות בדברי בועז.
שלשה חדשים דבקה בהם עד שנשאה בועז.
- יב. **מעשיה של רות בלכתה אל בועז.**
תשובה ומעשים טובים יתירים קבלה על עצמה.

לבשה בגדי שבת.

זכותה של נעמי ירד עמה אל הגורן.

אין עושין גורן אלא במקום נמוך שבעיר.

יג. **מחכמתה וצניעותה של רות.**

שינתה מדברי חמותה.

יד. **כל מעשיה של רות לשם שמים.**

מעשיהם של בנות לוט, ומעשיהם של בנות מואב לדורותיהן.

טו. **"וייטב לבו" של בועז.**

היטיב לבו — בברכת המזון — בתורה — ובבקשו לישא אשה.

ממונם של צדיקים חביב עליהם — ונוהרים לבל יבואו אחרים לידי עבירה על ידם.

פרשה ו

א. **ירידת רות אל הגורן בלילה.**

חרדתו של בועז, וצניעותה של רות.

דרשות על הכתוב "חצות לילה אקום להודות לך על משפטי צדקך".

ב. **אל ימנע אדם מלבקש ברכת צדיק ללידת הבנים.**

אף אם אבדה תקותו, יפקד ע"י ברכת צדיק.

גודל החסד שעשתה רות בהנשאה לבעז.

ג. **קרבתם של בועז והגואל אל אלימלך.**

ד. **לינת הלילה וגאולת הבוקר שהבטיח בועז לרות.**

הבטיח לה שהוא הלילה האחרון לימי גלמודה.

רמזי כתוב זה למעשה אלישע בן אבויה עם תלמידו רבי מאיר.

בועז אחד מהשלשה שהזדרזו וגברו על יצרם בשבועה.

פרשה ז

א. **גדולתו של בועז בכבישת היצר.**

תפלתו אל ה' לבל יודע דבר בואה של רות אל הגורן.

ב. **דיבוריו ומתנתו של בועז לרות.**

דיבר בלשון זכר כדי שלא יורגש בה.

ששת השעורים — רמז לששה צדיקים המעוטרים בששה ברכות שיצאו ממנה.

ג. **ליווי ושמירה עשה לה בועז עד בואה העירה.**

ד. **תקות נעמי שיקדשנה מיד בלילה זו.**

ה. **עוד מברכות בועז לרות.**

שלא יצא זרעם ריקם משלל אויביהם.

מרובה מתנת ה' לאדם, ממתנת האדם לה'.

- ו. הצדיקים "הן" שלהן הן, "ולאו" שלהן לאו.
- ז. בועז והקרוב הגואל.
הופעת הגואל הקרוב בנס היתה.
העושה מצוה בזריזות ושלימות מסייע הקב"ה בידו.
שמו של הגואל הקרוב.
ההלכה של עמוני ולא עמונית, מואבי ולא מואבית, נתעלמה מהגואל הקרוב.
- ח. עניני דרך ארץ, וברכת חתנים הנלמדים ממעשה בועז.
אין רשות לקטן לישוב עד שיתן לו הגדול רשות.
בית דין היו מזמנין זקנים לשמחת נשואין.
ברכת חתנים בעשרה.
- ט. דברי בועז אל הגואל הקרוב.
- י. חששותיו של הגואל מנשואיו לרות.
- יא. דרכי הקנין בישראל בדורות הראשונים ודורות האחרונים.
רמזים למצבם של ישראל, בדרכי הקנין שאמר בועז לגואל.
קנין חליפין, כסף, שטר וחזקה, מהותם ושיעורם.
- יב. אופני הקנין בין בועז לגואל.
פסוקים החלוקים במשמעותם, והכרע כאחד מהם.
- יג. רחל עיקרה של בית יעקב, וכל ישראל נקראים על שמה.
נקראים גם על שם יוסף בנה, ונכדה אפרים.
- יד. ברכת הזקנים לבועז ורות.
כל בנים שעתידי הקב"ה ליתן לו יהיו מן הצדקת הזו.
רות עקרה היתה בטבעה, ונס עשה עמה ה' שתוכל ללדת.
- טו. ברכת הנשים לנעמי.
שלא תיפסק המלכות מבית דוד לעולם.
ברכה זו של הנשים עמדה לו לדוד לקיום שבועת ה' אליו.
- טז. שקולה רות מצדיקים שקדמו לה ומאלו שבאו אחריה.

פרשה ח

- א. פירוט יחוסו של דוד.
להסיר לעז המרננים עליו.
תשובת דוד למליזים עליו בישראל ויהודה.
כל בני יהודה ופרץ צדיקים.
מפני מה לא זכה ירחמאל אחיו הגדול של רם למלכות.
שלמון – סוף סולם הנשיאים וראש סולם למלכים.
דוד אמר שירה על כשרותו לבוא בקהל.
כל סדר היחס שמנה הכתוב כדי להגיע לדוד חביבו של הקב"ה.